

BoF Online

13 • 2014

STEP2-järjestelmän kuvaus

Timo Iivarinen

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Suomen Pankki

Rahoitusmarkkina- ja tilasto-osasto

4.12.2014

Sisällys

1 Yleistä	3
2 Järjestelmän toiminta	6
3 Järjestelmän yleisvalvonta ja muut vaatimukset	9
3.1 Yleisvalvonta	9
3.2 Muut vaatimukset	10
4 Yhteenveto	11

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Suomalaiset maksutavat v. 2013	4
Kuvio 2. STEP2: Suomessa toimivien pankkien tilisiirtojen arvo keskimäärin päivässä 2012–2014, kpl	6
Kuvio 3. STEP2-järjestelmän toiminta	7

BoF Online

Päätoimittaja

Jenni Hellström

ISSN

1796-9123 (online)

Postiosoite
PL 160
00101 HELSINKI

Käyntiosoite Snellmanin aukio
Puhelin 010 8311
Faksi (09) 174 872

Sähköposti
etunimi.sukunimi@bof.fi
www.suomenpankki.fi

Swift SPFB FI HH
Y-tunnus 0202248-1
Kotipaikka Helsinki

1 Yleistä

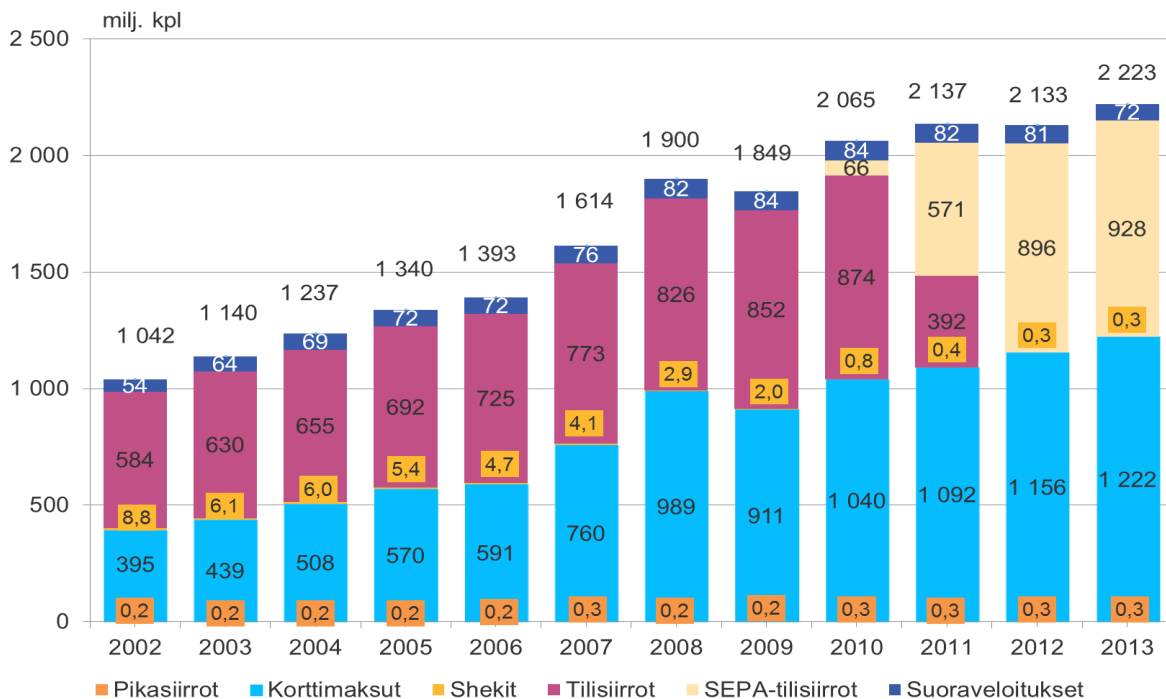
Suomalaiset kuluttajat ja yritykset maksavat laskunsa yleisimmin tilisiirron avulla. Kun siirto tililtä tilille tapahtuu saman pankin sisällä, kirjaus voidaan tehdä reaaliajassa. Sen sijaan siirto kahden eri pankin tilien välillä edellyttää pankkienvälisen maksujärjestelmän käyttöä. Varat siirtyvät pankkien välillä siten, että saaja saa maksun tililleen seuraavana pankkipäivänä.

Kaikki suomalaisten tekemät pankkien väliset tilisiirrot välitetään eurooppalaisen selvityskeskuksen, STEP2-järjestelmän kautta. Ns. toistuvaissuoritukset kuten palkat ja eläkkeet sekä Suomessa laajalti käytössä olevien e-laskupalveluiden kautta syntyvät maksut toteutetaan myös tilisiirtoina.

Perinteiset suoraveloitukset on pääosin muutettu e-laskuiksi. Vain osa pankeista tarjoaa myös SEPA-suoraveloitusta. Sitä ei käytetä Suomessa juurikaan, koska pankit ovat siirtyneet tarjoamaan e-laskuihin perustuvia maksutapoja korvaamaan vanhat perinteiset suoraveloitukset.

Tämä edellä kuvattu kehitys liittyy yhtenäisen euromaksualueen vaatimien maksutapojen käyttöön ottoon, jota kuvataan alla lyhyesti. Kuvauksessa keskitytään siihen, miten tilisiirrot STEP2-järjestelmässä käsitellään.

Kuvio 1. Suomalaiset maksutavat v. 2013

Lähde: FK

Euroopan Unionin tavoitteena on ollut yhdenmukaistaa maksaminen siten, että euromääräisten maksujen tekeminen kaikkialle Euroopan alueelle on yhtä helppoa ja edullista kuin vastaavien kotimaanmaksujen tekeminen. Näin helpotetaan osaltaan eurooppalaista kauppaa ja tuetaan toimivien sisämarkkinoiden syntymistä. Tätä varten Eurooppaan luotiin yhteiset standardit tilisiirroille ja suoraveloituksille.¹

Suomalaiset maksuliikepankit siirtyivät käyttämään STEP2-järjestelmää osana siirtymistä yhtenäiseen euromaksualueeseen (ns. SEPA, lyhenne tulee englanninkielisestä nimestä Single Euro Payments Area).

Yksi merkittävä tekijä päämäärän saavuttamiseksi on ollut STEP2-järjestelmän luominen vuonna 2003. Järjestelmää hallinnoi Pariisissa pääkonttoriaan pitävä EBA Clearing², joka on eurooppalaisten ja kansainvälisten pankkien yhdessä vuonna 1998 perustama organisaatio eurooppalaisten maksutapahtumien prosessoimiseksi euroalueella.

¹ Ks. Suomen Pankin julkaisu: The Single Euro Payments Area: Characteristics, Realization and Future Prospect http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/selvitykset_ ja_raportit/bof_online/pages/bof_onl_02_2014.aspx.

² EBA Clearing tarjoaa pankeille myös muita maksamiseen liittyviä palveluita: EURO1 on suuria yksittäisiä maksuja välittävä järjestelmä. MyBank on internetmaksamiseen liittyvä palvelu (<https://www.mybankpayments.eu/>). Myös korttimaksujen selvittämiseen on suunnitteilla oma palvelunsa.

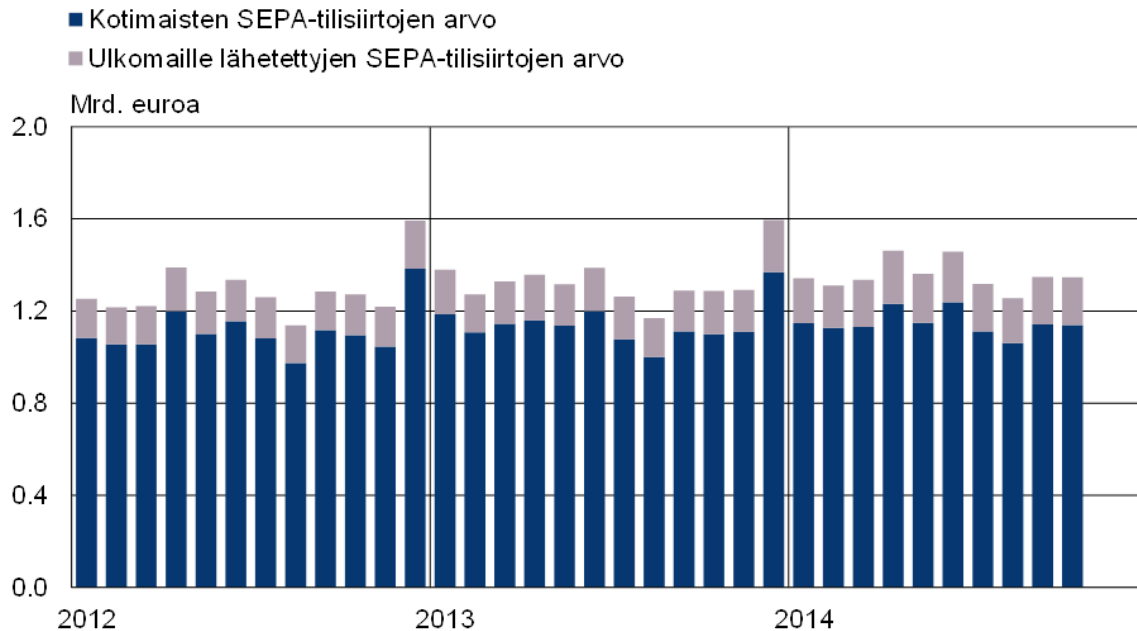
Suomalaisen kuluttajan tai yrityksen saama etu tämän uuden järjestelmän käytöstä on se, että nyt on mahdollista helposti, nopeasti ja ilman erillisiä kustannuksia maksaa euromääräinen maksu minne tahansa Euroopassa. Pankit ovat veloitettuja olemaan perimättä ylimääräisiä kustannuksia eurooppalaisista SEPA-tilisiirroista, mikäli ne ovat tarjonneet vanhan standardin muotoisia kotimaisia tilisiirtoja. Koska useimmiten maksaminen kuuluu Suomessa pankkien tarjoamiin palvelupaketteihin, ei maksun lähettäminen tai vastaanottaminen aiheuta ylimääräisiä kuluja.

Pitkä, yli kymmenen vuotta kestänyt, kehityskulku eurooppalaisen maksamisen yhdenmu-kaistamiseksi ja siirtyminen SEPA-standardin mukaisiin maksamisen järjestelyihin saatiin Suomessa päätökseen 1.2.2014. Euroopan komissio vielä pidensi siirtymäkautta elokuun 2014 alkuun, jotta kaikki maat ehtisivät toteuttaa muutoksen. Nyt koko euroalueella käytetään yhtenäisiä maksamisen peruspalveluita. Poikkeuksena ovat pienet kansalliset järjestel-mät, joilla on pidempi siirtymä aika aina vuoteen 2016 asti.

STEP2 on yksi merkittävimmistä näitä maksuja välittävistä järjestelmistä. Syyskuussa 2014 STEP2-järjestelmän kautta välitettiin keskimäärin päivässä hieman alle 15 miljoonaa tilisiirtoa, joiden päiväkeskiarvo oli n. 36 miljardia euroa.

Järjestelmään kuuluu noin 140 pankkia, jotka voivat lähettää maksun yli 5 000 pankkiin ympäri SEPA-aluetta joko suoraan tai jonkin välittäjäpankin kautta. Jäsenpankkien lisäksi voidaan siis käyttää välittäjäpankkeja, joilla on yhteydet alueen pieniinkin pankkeihin. Maksu-jen välitystä sujuvoittaa se, että kaikki eurooppalaiset pankit ovat velvollisia ottamaan vas-taan SEPA-standardin mukaisia maksuja.

Kuvio 2. STEP2: Suomessa toimivien pankkien tilisiirtojen arvo keskimäärin päivässä 2012–2014, kpl

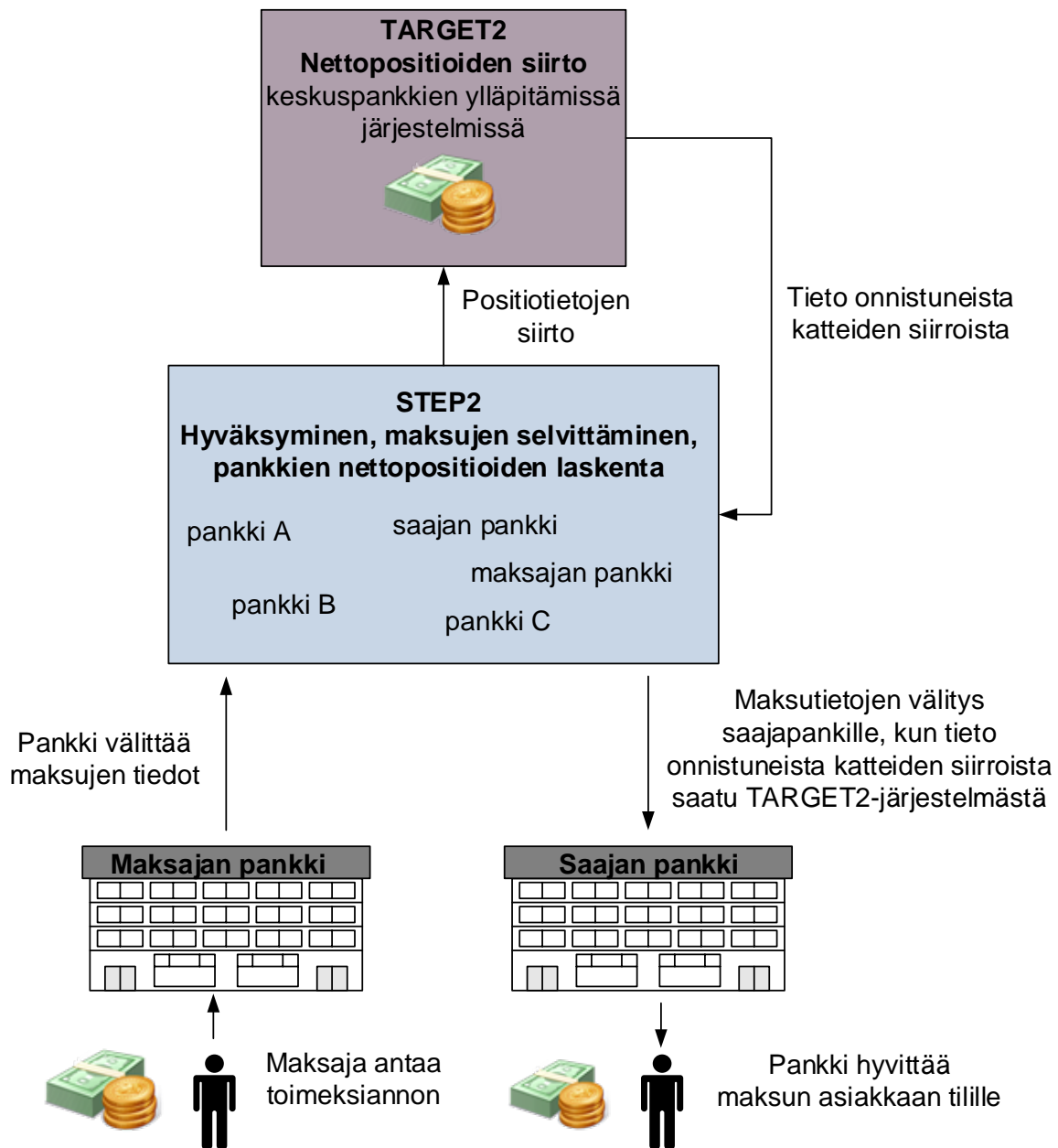
Lähde: EBA Clearing

2 Järjestelmän toiminta

STEP2-järjestelmän toimintaa voidaan kuvata kuviolla 3. Pankkien asiakkaat antavat maksutoimeksiannot verkkopankissaan tai muita palvelukanavia käyttäen haluamanaan ajankohtana. Pankit käsittelevät maksutoimeksiannot ensin omissa sisäisissä järjestelmissään ja tässä yhteydessä lähtevien maksujen toteuttamiseen vaaditut varat veloitetaan maksajan tililtä ja pankki lähettää ensimmäisenä pankkipäivänä toimeksiannon antamisen jälkeen maksutiedot STEP2 järjestelmään. STEP2 -järjestelmä puolestaan selvittää ja välittää maksut pankkien välillä erissä, ns. selvityssykleissä. Tällaisia selvityssyklejä on päivässä viisi sekä yöllä kaksi.³

³ Päiväsyklit ko. ajankohtana (CET, Keski-Euroopan aikaa) STEP2 on toimittanut saajapankille maksut, suluissa ajankohta, jolloin pankkien pitää olla toimittanut aineistot järjestelmään ovat kello 9.00 (02.00), 11.15 (09.00), 13.45 (11.30), 16.15 (14.00), 16.45 (16.00). Vapaaehtoiset yösyklit ovat kello 22.40 (21.00) ja 03.00 (01.00).

Kuvio 3. STEP2-järjestelmän toiminta

Lähde: Suomen Pankki.

Pankit voivat lähettää STEP2-järjestelmään maksueriä ympäri vuorokauden, ja maksusanomassa voidaan määritellä missä järjestelmän seitsemästä selvitysjaksosta maksu halutaan prosessoitavan. Kaikissa selvityssykleissä on 5 eri vaihetta:

1. Hyväksymisvaihe: järjestelmään tulleet maksut hyväksytään selvitettäväksi.
2. Maksujen prosessointi: maksut lajitellaan pankeittain (ns. clearing) ja lasketaan kunkin pankin nettopositio eli pankkien keskinäinen velka.
3. Informaatioperiodi: STEP2-järjestelmä kertoo osallistuville pankeille niiden position selvityssyklissä, ts. ovatko ne nettomaksajia vai – saajia. Periodin aikana pankeilla on vielä mahdollisuus lisätä varoja TARGET2-järjestelmään nettoposition kattamiseksi.
4. Katesiirrot: STEP2-järjestelmä lähettää katteensiirtopyynnöt eurojärjestelmän ylläpitämään TARGET2-maksujärjestelmään, jossa katteet siirretään pankkien keskuspankkitilien välillä. Mikäli pankin nettopositio on negatiivinen, se maksaa puuttuvan määrän eli nettovelkansa toisille pankeille. Vastaavasti hyvitetään positiivisen nettoposition omaaville pankeille niille kuuluvat varat TARGET2-järjestelmän kautta.
5. Toimitus: Kun katesiirrot on onnistuneesti toteutettu TARGET2-järjestelmässä, viedään maksujen selvitys päätökseen ja STEP2 toimittaa maksujen tiedot saajapankeille ja saajapankit hyvittävät maksun tietoja vastaavat varat asiakaidensa tileille.

Vähittäismaksujärjestelmien maksujen prosessoinnissa maksun tiedot ja varsinaiset pankkien välillä siirtyvät varojen määrä siirtyvät eri reittejä. Jokaisesta maksusta ei siirretä yksitellen koko maksun summaa vastaavaa katetta, vaan STEP2-järjestelmä netottaa selvityssykleittäin kunkin pankin velvoitteet. Netotus lasketaan kutakin toista pankkia vasten, ja nämä nettokatteet siirretään sille pankille jolle muut pankit ovat velkaa eli saavalle pankille. Tähän katteiden siirtoon STEP2-järjestelmä käyttää keskuspankkien ylläpitämää suurten maksujen TARGET2-järjestelmää, jossa käytännössä kaikilla maksuliikepankeilla on tili oman keskuspankkinsa kautta.

TARGET2-järjestelmästä välittyvä tieto onnistuneista katteiden siirroista STEP2-järjestelmälle. Tämä tieto takaa sen, ettei yhtään katteetonta maksua välitetä järjestelmän kautta eteenpäin.

Tämän jälkeen STEP2-järjestelmä välittää tiedot maksuista saajapankeille. Suomalaisten maksut käsitellään yleensä yösyklissä, jolloin pankit saavat maksut tileilleen aamuyöllä, jonka jälkeen saajan pankki hyvittää maksun asiakkaansa tilille.

Kuten edellä kuvatusta prosessista käy ilmi STEP2 -järjestelmän katteensiirrot toteutetaan keskuspankkirahassa, mikä takaa niiden lopullisuuden ja peruuttamattomuuden. Tämä lisää järjestelmän toiminnan luotettavuutta kaikissa oloissa. Suurin osa suomalaisten pankkien järjestelmään lähettämistä maksuista prosessoidaan yöllä ja asiakkaat saavat maksun tililensä seuraavan päivän aamuna.⁴

3 Järjestelmän yleisvalvonta ja muut vaatimukset

EBA Clearingin päätoimipaikka on Pariisissa, jossa se on rekisteröity ranskalaiseksi yhtiöksi. Koska STEP2-järjestelmän operointi on kuitenkin ulkoistettu italialaiselle tietotekniikka- ja maksamiseen liittyviä palveluita tarjoavalle SIA-yhtiölle⁵, toimii STEP2-järjestelmä käytännössä Italiassa. STEP2-järjestelmän toiminnassa kuitenkin sovelletaan sen sääntöjen mukaan Saksan lakia.

3.1 Yleisvalvonta

Koska STEP2-järjestelmä on yksi harvoja aidosti yleiseurooppalaisia maksujärjestelmiä, on järjestelmän yleisvalvonta⁶ keskitetty Euroopan keskuspankkiin (EKP). Käytännössä järjestelmän yleisvalvonnassa ovat mukana kaikki euroalueen keskuspankit, ja käytännön toimista sovitaan eurojärjestelmän piirissä. STEP2 täyttää tällä hetkellä kaikki kuusi yleisvalvontakehikon vaatimusta, joita vähittäismaksujärjestelmille on asetettu.

Yleisvalvontavaatimukset ovat uudistuneet, ja eurojärjestelmä on ottanut käyttöön selvästi laajemmat CPSS-IOSCO-yleisvalvontastandardit⁷. STEP2-järjestelmä on määritelty 12.8.2014 euroalueen kannalta systeemisesti merkittäväksi maksujärjestelmäksi (SIPS; Systemically Important Payment System), jonka tulee täyttää kaikki tällaiseen järjestelmään soveltuvat arviointikriteerit. Määrittelyssä on käytetty mittapuuna välitettyjen maksujen määrää, järjestelmän markkinaosuutta, kansainvälistä merkitystä ja muille järjestelmille tarjottavia pal-

⁴ Maksujen välitystä säätelee Maksupalvelulaki (30.4.2010/290), jossa säädetään, että maksupalveluntarjoajan on välittömästi hyvitettävä asiakkaansa tiliä saatuaan maksutiedot itselleen.

⁵ Ks. <http://www.sia.eu>.

⁶ Yleisvalvonta on keskuspankkien toiminto, jolla pyritään varmistamaan maksu- ja selvitysjärjestelmien luotettava ja tehokas toiminta; www.bof.fi/yleisvalvonta

⁷ Ks. <http://www.bis.org/publ/cpss101.htm>.

veluita. Vaatimukset siis selvästi kasvavat ja STEP2-järjestelmän toiminta tullaan lähiaikoina arvioimaan näillä uusilla standardeilla.

Suomen Pankki pitää STEP2-järjestelmää suomalaisen yhteiskunnan kannalta systemaattisesti merkittävänä järjestelmänä ja osallistuu järjestelmää koskevaan eurojärjestelmän yleisvalvontayhteistyöhön.

3.2 Muut vaatimukset

STEP2-järjestelmään sovelletaan selvityksen lopullisuudesta maksu- ja selvitysjärjestelmissä annetun direktiivin säädöksiä⁸ ja saksalaista tämän direktiivin pohjalta sovellettua lainsäädäntöä. Euroopan komissio julkaisee listan niistä järjestelmistä, jotka kansalliset viranomaiset ovat sille ilmoittaneet. Saksan viranomaiset ovat vahvistaneet järjestelmän säännöt ja siten selvityksen lopullisuutta koskevat vaatimukset täyttyvät STEP2:n osalta.⁹

Euroopan keskuspankki ja eurojärjestelmä ovat määritelleet kriteerit SEPA-yhteensopiville¹⁰ järjestelmille. STEP2-täyttää kaikki nämä vaatimukset. Kriteerit edellyttävät, että järjestelmän tulee noudattaa SEPA-standardeja ja eri järjestelmien tulee olla niin hyvin yhteen toimivia siten, että myös muiden maksujärjestelmien kautta saapuneita maksuja on mahdollista prosessoida. Lisäksi kaikkien SEPA-standardeja noudattavien pankkien tulee olla saavutettavissa ja että järjestelmään pääsy on taattu kaikille yhtäläisillä periaatteilla.

STEP2 noudattaa European Payments Councilin (EPC)¹¹ SEPA-tilisiirtojen ja SEPA-suoraveloitusten määrittelemiä sääntöjä ja käyttöohjeita. Lisäksi järjestelmä noudattaa EPC:n määrittelemän yleiseurooppalaisen selvitystalon (PE-ACH/CSM) periaatteita¹².

⁸ Ks. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32009L0044:EN:NOT>.

⁹ Ks. http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/settlement/designated_systems/index_en.htm#germany.

¹⁰ Ks. <http://www.ecb.europa.eu/paym/sepa/elements/compliance/html/index.en.html>.

¹¹ Ks. http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_list.cfm?documents_category=1.

¹² Ks. http://www.europeanpaymentscouncil.eu/knowledge_bank_download.cfm?file=EPC170-05%20v1%202%20CSM%20Framework%20approved.pdf.

STEP2-järjestelmässä on kiinnitetty huomiota toiminnan jatkuvuuteen. Järjestelmän skaalautuvuus on nostettu niin korkealle, että periaatteessa se pystyisi prosessoimaan kaikki euroalueen SEPA-maksut. Jatkuvuuden varmistamiseksi sillä on kolme vaihtoehtoista prosessointikeskusta, joissa pystytään käsittelemään kaikki maksut. Tämän lisäksi maksuprosessia pystytään valvomaan useista paikoista. Pankkien on mahdollisuus käyttää kolmea erillistä yhteystapaa (SWIFT¹³, EBICS¹⁴, SIANet¹⁵), joilla ne voivat lähettää maksut prosessoitaviksi. STEP2-järjestelmälle on myös haettu tietojärjestelmien turvallisuutta käsittelevän ISO 27001-standardin mukainen hyväksyntä.

4 Yhteenveto

Maksamisessa on jo pitkään ollut suurten muutosten kourissa. Maksaminen ja sen taustalla olevat järjestelmät ovat muuttuneet varsin paljon. Monet kotimaisen maksamisen järjestelmät eivät sijaitse enää Suomessa ja kansalaiset joutuvat opettelemaan tilinumeronsa uudelleen. Taustalla on Euroopan Unionin yhdentymisen ja yhteiset standardit maksamisen alueella. Tavoitteena on ollut, että maksamisen tulisi olla yhtä helppoa koko euroalueella ja alueen sisäisten rajojen ylittäminen ei tulisi aiheuttaa maksamiseen mitään ylimääräistä haittaa.

Suomalaisen kuluttajan tai yrityksen saama etu on se, että nyt on mahdollista helposti, nopeasti ja ilman erillisiä kustannuksia maksaa maksu minne tahansa Euroopassa. Myös maksun vastaanottaminen on yhtä helppoa kuin aikaisemmin kotimaisten maksujen. Suomessa ja monessa muussakin Euroopan maassa SEPA-standardit täyttävät maksut välitetään STEP2-järjestelmän kautta.

Järjestelmä toimii siten, että pankit lähettävät maksueriä Ranskassa toimivalle yritykselle, joka on ulkoistanut palvelut Milanossa toimivalle palveluntarjoajalle. Palveluntarjoaja prosessoi maksut ja laskee pankkien maksuvelvoitteet, jotka katetaan TARGET2-järjestelmän kautta ennen kuin maksutapahtumat välitetään saajapankeille. Suomalaiset tilisiirrot tyypillisesti prosessoidaan STEP2:ssa yön aikana ja saajat saavat varat tileilleen seuraavan päivän aamuna.

¹³ Ks. <http://www.swift.com/index.page?lang=en>.

¹⁴ Ks. <http://www.ebics.org>.

¹⁵ Ks. <https://www.sia.eu/Engine/RAServePG.php/P/294510011600/M/256010011617>.

STEP2-järjestelmän toiminta on hyvin valvottua ja se täyttää keskuspankkien maksujärjestelmiä koskevat yleisvalvontavaatimukset. Euroopan keskuspankki yhdessä euroalueen keskuspankkien kanssa yleisvalvoo järjestelmää. Tämä on tärkeää koska välitettyjen maksujen merkitys yhteiskunnan jokapäiväiselle toiminnalle on niin merkittävä. Järjestelmä onkin luokiteltu systeemisesti merkittäväksi.

Keskuspankkien suorittaman yleisvalvonnan lisäksi STEP2-järjestelmään sovelletaan selvityksen lopullisuuteen liittyvää lainsäädäntöä. Järjestelmä noudattaa myös European Payments Councilin (EPC) määrittelemiä sääntöjä.

Suomalaisen maksamisen kannalta STEP2-järjestelmä on erittäin tärkeä koska kaikki tili-siirrot, muukaan lukien palkat ja eläkkeet sekä e-laskujen pohjalla olevat siirrot sekä SEPA-suoraveloitukset kulkevat tämän järjestelmän kautta. Tästä syystä myös Suomen Pankki osallistuu euroalueen keskuspankkien yhteistyönä tehtävään yleisvalvonta yhteistyöhön. Näin Suomen Pankki omalta osaltaan pyrkii varmistamaan STEP2-järjestelmä luotettavan toiminnan ja viime kädessä sen, että kaikki suomalaiset yritykset ja yksityishenkilöt saavat vakaat ja luotettavat maksamiseen liittyvät palvelut.